

FOGYASZTÓK KOLLEKTÍV JOGÉRVÉNYESÍTÉSE

Az Infojegyzet bemutatja a fogyasztók tömegeit érintő jogsértések esetén indítható kollektív perek jelentőségét és szabályozásának sokszínűségét.

- Ha a fogyasztók tömegeit éri egy szolgáltató részéről jogsérelem, a kollektív jogérvényesítés gyors és hatékony megoldást jelenthet.
- A kollektív perindítás egyre több ország jogrendjében megjelenik, s az ilyen típusú perek száma is nő.
- Az Egyesült Államok vezette be elsőként ezt az igényérvényesítési formát, ám a szabályozást sok kritika éri, mert lehetővé teszi a beperelt vállalkozások aránytalan megbírságolását, s a pereskedés jövedelmező üzletággá válását.
- A nemzeti szabályozások egy részében a károsultaknak előre jelezniük kell részvételüket a perben (opt-in), más részüknél automatikusan vonatkozik minden érintettre (opt-out).
- Magyarországon hatóságok, fogyasztóvédelmi szervezetek indíthatnak kollektív pereket, de az ügyek száma kevés. Magánszemélyek 2016 óta indíthatnak ún. társult pert.
- Az Európai Unió 2020-ban elfogadott irányelve minden tagország számára előírja 2022 végéig a kollektív jogérvényesítés lehetőségének a megteremtését.

Két, üdülési jogok értékesítésével foglalkozó céget marasztalt el előbb 2018-ban a Gazdasági Versenyhivatal (GVH), majd 2021-ben a Fővárosi Törvényszék is, amiért megtevesztették a hozzájuk fordulókat. Az ügyfelek üdülési jogaik eladásában kérték a cégek segítségét, ám ők azzal a feltétellel vállalták a segítséget, ha az illetők további üdülési jogot is vásárolnak, vagy vállalják a meglévő bővítését. A segítségnyújtás elmaradt, a panaszosok pedig még rosszabb helyzetbe kerültek, hiszen a korábbi mellett az újonnan vásárolt üdülési jogaikat is finanszírozniuk kellett.

A GVH – amellet, hogy megbírságolta a cégeket – közérdekű keresetet indított. A bíróság elmarasztaló ítélete ugyan önmagában még nem jutatta kártérítéshez az érintetteket, de ha utána egyenként beperelik a cégeket, könnyebb és gyorsabb bírósági eljárásra számíthatnak ([GVH 2021](#)).

Éppen ez a kollektív jogérvényesítés jelentősége: hasonló jogsérelmet elszenvedett panaszosok számára teszi egyszerűbbé és elérhetőbbé a jogorvoslatot.

A fogyasztóvédelmi jogviták sajátossága ugyanis a szolgáltató és a fogyasztók közötti erő-egyensúlytalanság, hiszen a fogyasztó általában nem tudja befolyásolni azokat a szerződéses feltételeket, amelyeket vásárláskor el kell fogadnia, s később is, ha vitája támad a kereskedővel, gyakran hiányzik a pénze és a szakértelme ahhoz, hogy eséllyel szerezzen érvényt az igazának. S ha mégis bírósághoz fordul, magas perköltségekre és hosszadalmas eljárásra számíthat.

A fogyasztói jogok megerősítésében, s egyben mindezeknek a problémáknak a kiküszöbölésében hatékony megoldás lehet a kollektív eljárási forma.

A csoportos perindítás épp ezért számos országban vált az utóbbi években elfogadott eljárási formává. Az eljárási szabályok azonban sokfélék, országonként különböznek egymástól. Annyi a közös bennük, hogy több érintett egymáshoz hasonló igényét egy szervezet vagy ügyvéd egy kézben egyesíti, s a bíróság egy eljárásban dönt ([Petrus 2020](#)).

NEMZETKÖZI PÉLDÁK

Napjainkra a csoportos keresetek világszerte megjelennek az egyes országok jogrendjében. Az elmúlt húsz évben a világ huszonöt legnagyobb gazdaságából huszonegy bevezetett valamilyen kollektív perlési eljárást ([Szikora–Jagusztin 2018](#)).

Európában a kollektív keresetek száma is látványosan nő: 17 európai ország adatai alapján 2018 és 2020 között a fogyasztóvédelmi tárgyú kollektív keresetek 275 százalékkal nőttek ([CMS Report 2021](#)).

Megfigyelhető továbbá, hogy egyre gyakoribbak a jelentős összegű kártérítések, elsősorban nem is fogyasztóvédelmi, hanem versenyjogi, adatvédelmi tárgykörökben. Az Egyesült Királyságban a Mastercard ellen indított csoportos kereset követelése összesen 14 milliárd fontos kártérítés, a YouTube elleni – szintén egyesült királyságbeli – eljárás tétje több mint 2 milliárd font, az Oracle és Salesforce, brit és holland adatvédelmi keresetek tétje pedig több, mint 15 milliárd euró volt. A dízelbotrányban elmarasztalt Volkswagen autógyártó cég 2020 februárjában beleegyezett, hogy 830 millió eurót fizet, amelyet 240 000 német fogyasztó között kell szétosztania a károsanyag-kibocsátási kárigényekkel kapcsolatban ([CMS Report 2021](#)).

Az amerikai modell

A csoportos perek műfaja először az Egyesült Államokban jelent meg 1966-ban, s "**class action**" néven ismeretes. A károsultak érdekében ügyvédek járnak el, akik a sok érintett fogyasztónak járó egyes összegeket egyesítve végül nagy pénzürtékben perlik a fogyasztókat megkárosító cégeket.

Az amerikai modellt sok kritika éri, mert nemcsak az ügyvédek teszi anyagilag érdekeltté a minél magasabb kártérítés kiharcolásában, hanem gyakran befektetők is állnak egy-egy nagy összegű csoportos kártérítési per mögött, akik a nagy sikerdíj fejében finanszírozzák az eljárást.

Miközben tehát az ilyen perek üzleti vállalkozássá válnak, háttérbe szorul a jogintézmény eredeti, a fogyasztók érdekeit védő jellege. Az elmarasztalt vállalkozást gyakran indokolatlanul magas összegű kártérítési kötelezettség sújtja, s nem ritkák a megalapozatlan kártérítések sem ([Harsági 2016](#)).

Európai megoldások

Minden európai uniós tagállam rendelkezik jogrendjében a kollektív igényérvényesítést lehetővé tevő valamilyen megoldással annak érdekében, hogy a fogyasztók könnyebben szerezhessenek érvényt igazuknak.

Bár a mechanizmusok sokban eltérnek egymástól, az amerikai rendszerre jellemző visszaélések kiküszöbölésére törekszenek. Egyes országok jogrendszerei kifejezetten tiltják a büntető kártérítéseket, máshol pedig az ügyvédi etikai kódex zárja ki a sikerdíjas ügyvédi megbízás elfogadását ([Petrus 2020](#)).

Alapvető szemléletbeli különbség rejlik az ún. opt-in és opt-out megoldások között.

Az **opt-in** eljárás esetében csak azok kerülnek be a pert indítók csoportjába, akik ezt a szándékukat előre jelzik, s az esetleges megítélt kártérítésre is csak a csoport tagjai lesznek jogosultak.

Az **opt-out** megoldás esetén ellenben nem szükséges a jelentkezés, mert eleve a perben érintett panaszosok tagjává válik mindenki, aki az adott ügyben pontosan körülhatárolt sérelmet elszenvedte, illetve az adott feltételeknek megfelel. Így a hasonló visszaélésben érintettek mindannyian részesülhetnek kártérítésben. Az opt-out rendszerben éppen azt kell jelezni, ha valaki érintett, ám ennek ellenére sem kíván a pert indítók tagja lenni.

Az európai országok szabályozásai többnyire opt-in rendszerűek, szemben az amerikai opt-out megoldással. Ám az opt-in rendszernek az a hátránya, hogy a túl alacsony kárértékű sérelmek nem ösztönzik az érintetteket, hogy csatlakozzanak, pedig egy kollektív kereset esetén a résztvevők száma nem mellékes az ügy kiemetele szempontjából. Éppen ezért **Hollandia, Portugália** és **Szlovénia** már az opt-out

megoldás mellett döntött. **Dánia** 2020 óta egyes rendszert működtet: belföldi panaszosok számára opt-out, külföldi panaszosok esetén ellenben opt-in rendszerben lehetséges a kollektív perindítás ([CMS Report 2021](#)).

Számos európai országban az is szabályozott, ki jogosult ilyen csoportos per elindítására: **Belgiumban** elvben jogi személyiséggel rendelkező fogyasztóvédelmi egyesületek, állami szerv által elismert egyéb egyesületek, illetve a fogyasztói jogi ombudsman jogosult rá, de a törvény 2014. évi hatályba lépése óta indított tíz ilyen perből kilencet a legnagyobb belga fogyasztóvédelmi egyesület, a [Test Achats](#) indította ([Boularbah–Van den Bossche 2021](#))

Finnországban az ombudsman jogosult fogyasztóvédelmi kollektív kereset indítására. **Olaszországban** már a kollektív per megindításához is bírósági jóváhagyás szükséges, s az érdekeltek az engedély megadását követően csatlakozhatnak a keresethez. **Portugáliában** egyének is indíthatnak kollektív keresetet, sőt helyi hatóságok is, amennyiben az illetékességi területükön élők ügyét kívánják bíróság elé vinni ([Szikora–Jagusztin 2018](#)).

Németországban próbapernek (Musterfeststellungklage) nevezik a bevezetőben említett, magyar közérdekű keresethez hasonló eljárást, amelynek során a keresetet indító egyesület nem az egyes károsultakat képviseli, hanem a közérdeket, s ha a bíróság a keresetnek helyt ad, annak alapján indíthatnak az érintettek egyenként kártérítési pereket ([Petrus 2020](#)).

A MAGYAR SZABÁLYOZÁS

A magyar jog a kollektív kereset több fajtáját is ismeri.

A **fogyasztóvédelmi törvény** ([1997. évi CLV.tv.](#)) 38. §-a alapján 2012 óta lehetséges a **közérdekű igényérvényesítés**. Ennek során a fogyasztóvédelmi hatóság, a fogyasztói érdekek képviseletét ellátó egyesület vagy az ügyészség indíthat pert, amennyiben a jogsértő tevékenység a fogyasztók széles körét érinti. A "széles kör" fogalmát az ítélkezési gyakorlat töltötte meg tartalommal.

Akkor van erről szó, ha:

- jelentős mennyiségű vagy értékű a jogsértésben érintett árukészlet;
- nagy számú üzlet érintett;
- az üzlet frekvenciált helyen található vagy a vonzáskörzete nagy;
- rövid időn belül több alkalommal elkövetett jogsértés történt;
- széles körű és intenzív reklám okozott jogsértést;
- a szóban forgó online áruház jelentős forgalmat bonyolít;
- az internetes böngésző az elsők között emeli ki a kereskedői hirdetést ([Petrus 2020](#)).

Komoly megkötés, mely a hatékony alkalmazást is nehezíti, hogy a jogsértés ellen csak az elkövetését követő három évben lehetséges felépni, utána elévül ([Bencsik 2015](#)). Hasonló perindításra saját hatáskörében a **Magyar Nemzeti Bank** is jogosult ([2013. évi CXXXIX. tv.](#)).

A **Polgári Törvénykönyv** ([2013. évi V. tv.](#)) 6:105. §-a bevezette a **tisztességtelen általános szerződési feltételek (ászf) esetén indítható közérdekű keresetet**, melyet ügyész, miniszter, központi közigazgatási szerv vezetője, illetve szakmai kamara, érdekképviseleti szerv és egyesület is indíthat. Ha a bíróság a keresetnek helyt ad, a szerződés kifogásolt része érvénytelenné tehető, mely mindenkit érint, aki szerződéses viszonyba került a vállalkozással.

A **tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról** szóló ([1996. évi LVII.](#)) törvény lehetővé teszi a **GVH** számára, hogy **közérdekű keresetet** indítson, ahogyan azt a bevezetőben említett ügy esetén tette is. Ebben az esetben is szükséges, hogy a jogsértés a fogyasztók széles körét érintse, s érvényes rá a három éves elévülési idő is. További feltétel, hogy a GVH egyben versenyfelügyeleti eljárást is indítson az adott cég ellen.

A **polgári perrendtartásról** szóló törvény ([2016. évi CXXX. tv.](#)) mindezek mellett bevezette a **társult per** intézményét is, melyet a fentiekkel ellentétben magánszemély is indíthat.

Azokban az esetekben kerülhet sor erre a kollektív igényérvényesítési formára, ha a közérdek szempontjából nem indokolt egy közhatalmi szerv beavatkozása, de a hasonló helyzetben levő károsultak számára előnyösebb, ha egymással összefogva lépnek fel ([Szikora-Jagusztin 2018](#)).

AZ EURÓPAI UNIÓS IRÁNYELV

A 2015-ben kirobbant [dízelbotrány](#) és a Ryanair légitársaság 2017. évi [járattörései](#) egyértelművé tették, hogy az Európa szerte több százezer fogyasztót érintő visszaélések ellen szükséges egységes fellépési lehetőséget teremteni. A határokon átnyúló online kereskedelem rohamos térhódítása miatt is egyre gyakoribbá váltak a több ország fogyasztóit érintő jogsértések.

1998-ban született az első európai uniós irányelv, amely az uniós fogyasztói jog tömeges megsértése esetén meghatározott intézmények számára lehetővé tette, hogy kollektív eljárást indítsanak ([98/27/EK](#)).

2009-ben váltotta fel az irányelvet annak modernizált változata ([2009/22/EK](#)), majd újabb

tizenegy évvel később, 2020-ban a jelenlegi, legfrissebb szabályozás ([2020/1828/EU](#)), melyet 2022 december végéig minden tagállamnak a saját jogrendjébe át kell ültetnie, majd 2023 közepétől alkalmaznia is kell.

A jelenlegi irányelv előkészítése már 2013-ban elkezdődött egy bizottsági ajánlás formájában, amely az egymástól eltérő tagállami kollektív jogorvoslati mechanizmusok egymáshoz közelítése céljából közös elveket határozott meg ([2013/396/EU](#)).

Amellett, hogy az új irányelv kötelezően előírja a tagországok számára kollektív jogorvoslati megoldások bevezetését, csak hatóságoknak, fogyasztóvédelmi szervezeteknek engedi meg a perindítást, az ügyvédek kizárja a lehetőségéből kizárandó a visszaélészerű, magas sikerdíjra törekvő eseteket. A kártérítések mértéke sem lehet túlzott, büntető jellegű.

Várhatóan különösen a légiutasok jogaival összefüggésben, valamint az adatvédelem területén fog több civil szervezet a jogsérelmet, illetve kárt elszenvedett fogyasztók felkutatására és az eljárások megindítására specializálódni ([Petrus 2020](#)).

Források:

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) [2020/1828](#) irányelve (2020. november 25.) a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviselati keresetekről és a 2009/22/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről
- Petrus Szabolcs: Érkezik az EU-s kollektív fogyasztóvédelmi kereset – [Jogászvilág](#), 2020. szeptember 22.
- Szalai Ákos: Társult perek: nyitott kérdések és joggazdaságtani elemzés. [Eljárásjogi Szemle](#), 2017/1.
- Hajnal Zsolt – Bihari Erika: A fogyasztói kollektív érdekvédelem új irányai az Európai Unióban és Magyarországon. In: [Újratervezés](#) – Fogyasztói szabályozási modellek, digitalizáció, adatvédelem. Szerkesztette: Szikora Veronika – Árva Zsuzsanna. Debrecen, 2019
- Szikora Veronika – Jagusztin Tamás: Helyzetkép a társult perletről – Európában és azon túl. In: [A fogyasztók védelmének új irányai és kihívásai a XXI. században](#). Szerkesztette: Szikora Veronika és Árva Zsuzsanna. Debrecen, 2018.
- Harsági Viktória: A modellválasztás dilemmái a kollektív igényérvényesítés hazai szabályozásánál – [Eljárásjogi Szemle](#), 2016/1.
- Bencsik Klaudia: A kollektív igényérvényesítés hazai lehetőségei – [Themis](#), 2015. június
- CMS European Class Actions Report [2021](#)

Készítette: Dr. Samu Nagy Dániel
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486